

Két Kosztka - egy család - két évforduló

Ki ne ismerné Csontváry Kosztka Tivadar /1853-1919/ festményeit és rendkívüli életútját? Képeit most a Szépművészeti Múzeum rendkívül érdekes kiállításán tekinthettük meg, születésének 170 évfordulóján. Amikor ez évben egyidejűleg a Gyula-Békési Nagycsatorna megnyitásának 165. évfordulójára emlékezünk, tervezőjére, Kosztka Károly /1814-1887/ neves mérnökre és feltalálóra is emlékeznünk kell. Akiket lenyűgöznek a „Napút festőjének” szín gazdag és szimbólumokban változatos, időnként szürreális, semmilyen irányzatba sem sorolható csodás alkotásai, és akik a mai Kettős-Körös vízjárását, javait, arculatát értékelik, talán nem is tudják, hogy nem véletlen a névazonosság, ők egy családból származnak, Kosztka Károly nagybátyja a saját korában el nem ismert, de ma már nagyon híres festőművésznek. Csaladjukban nem volt ritka a többirányú tehetség, erről és róluk részletesen olvashatunk.

Tisztelettel emlékezünk rájuk!

rabjaival ugyanúgy, mint a távolabbi Székelyföldön Gábor Áron, fűrógép nélkül, ún. lyuköntéssel látták el az egész tiszai hadsereget kisebb-nagyobb mozsárágyúkkal. Amikor Világos után feltétel nélkül elvonulhattak, 23 ágyút hagytak a várban.

Kosztka százados Vereckénél csúszott ki, és Délnek fordulva a törököknek adta meg magát – elkerülve Aradot, és a megtorlást.

(A Kosztka névvel érdekes módon Aradon is találkozunk ekkor. 1849. október 5-én este 10 óra tájban Howiger osztrák várparancsnok tisztjei verték meg a minorita rendház kapuját, hogy a siralom óráira, és a másnapi kivégzésekhez papokat vigyenek. *Kosztka Libor* házfőnök, és papjai látták el utolsó szentséggel szabadságharcunk vértanúit. Talán az akkori szent gyónások terhe alatt lett Libor páterből rendfőnök létere öngyilkos 1854-ben. Az osztrák rendőrök 72 ezer Amerikából becsempészett „Kossuth-dollárt” találtak nála, mert ő lett az összeesküvők pénztárosa. Öngyilkos lett, mert csak így tarthatta meg a titkot.)

A majd fél évtizedes emigrációban azután egymásra talált a vegyész és a feltaláló Kosztka, és így szinte sorozatban érlelődött meg bennük, mint izzó parázs a hamu alatt, a különböző „csodafegyverek” titkos arzenálja. A *golyószóró* ötlete is itt született, és az 1854. évi hazatérés után érlelődött találmánnyá.

Gyula város 1853/54. évi vízveszedelme után id. Kosztka Károlynak sikerült a kétes kimenetelű Bodoky-féle tervvel szemben érvényesíteni Beszédes József 1844-ből származó elgondolását. Így lemondtak Gyula város Fehér Körösön való hajózhatásáról, de sikerült két Köröst egyesítve a Gyulavári-Doboz-Békés nyomvonalú csatornával a dobozi mocsarakat lecsapolni, illetve ún. vésztározóvá alakítania. Nagyon érdekes, és jellemző a sokféleképpen elítélt Bach-korszakra, hogy az érdemdús Bodoky mérnökkel szemben az emigrációból éppen hogy visszatért Kosztkát éppen Albrecht főherceg szemlélő tapasztalata juttatta sikerre.

Véljük, de ezidáig nem bizonyítottuk hogy a felvidéki Kosztka-gyerekeket, s köztük talán már a kis Tivadart is ide Gyulára küldték szülei nyári nyelvtanulásra, hogy a közeli Ungvár magyar iskolájában – ott is a tanároknál lakva – anyanyelvükön tanulhassanak.⁵ Az is lehet, hogy nem Gyulán, hanem Mohácson vagy Eszéken, Kosztka Károly későbbi vízimérnöki állomáshelyein (is) pallérozódtak a magyar nyelvben Kosztka László gyermekei. Ezt valószínűsíti, hogy Róma után, Párizs előtt (1882-ben) éppen Eszékre került gyógyszerésznek, miként most már bizonyított, hogy Szentese is éppen a jóságos nagybácsi, és a kedves gyermekkori játszótárs-unokatestvérek lehetőségei, támogatása vonzották Tivadart úgymond „konfúcióba”, vagyis erőt gyűjteni.⁶